

Dr. Mándics Mihály élete és tevékenysége

Dr. Mándics Mihály életét Balázs Ildikónak adott interjú alapján mutatjuk be.

Mottóul saját szavait idézzük:

„Szerencsésnek tartom magam, hogy az életemben végig azt csináltam, amit szerettem. [...] Megtettem, amit megtehettem.”

Származása

Mándics Mihály 1928. szeptember 4-én született Csávolyon, tősgyökeres helyi bunyevác családba. *„Magyarul óvodás- és iskoláskorban tanultam meg. Az anyatejjel szívtam magamba a bunyevác nyelvet. Nem felejtettem el, ugyanúgy beszélem ma is, mint gyerekkoromban. Majka, dida, teta, deda – anya, apa, nagyapa, nagyanya. Akkoriban még zádrugában, családi nagyközösségben éltek a csávolyi bunyevácok, öt generáció egy házban, mindenkinek egy szoba. Mienk volt a legkisebb”*- mesélte sok évtizeddel később.

Tanulmányok, munkahelyek

A csávolyi elemi iskola után előbb Bajára járt polgári iskolába, majd 1943-tól a kalocsai tanítóképző diákja volt. Diplomáját a háború után a Bajai Tanítóképző Intézetben szerezte meg 1948-ban. Ezt követően rövid ideig Józsefháza-pusztán, majd 1949-től Csávolyon dolgozott a helyi bunyevác-horvát iskola vezetőjeként, 1955-től a csávolyi magyar iskola igazgatóhelyetteseként, két év múltán pedig igazgatója lett. A csávolyiak generációit tanította, és egy ideig a helyi kultúrotthon is irányította. Közben Budapesten szaktanítói, népművelői, muzeológusi, majd Szegeden tanári diplomát is szerzett, 1987-ben egyetemi doktori címet szerzett. 1988-ban címzetes igazgatóként vonult nyugdíjba. Kiemelkedő pedagógusi munkájáért *Apácai Csere János-díjat* kapott.

Családi háttér

1950-ben nősült meg, bár felvidéki származású választottját a család eleinte nem nézte jó szemmel, visszatelepítéstől féltette. *„Nincs semmi bajom Izuskával – mondta édesanyám –, de megjön az a világ, hogy visszatelepítik őket Felvidékre. Ugyanis a feleségem kisiskolás korában került ide a nagyszüleivel és édesanyjával Szlovákiából. Kitelepített németek házába költöztették őket. [...] De a szerelemnek nincsen határa, hiába mondták: annyi bunyevác lány van, és akkor sorolta édesanyám a bunyevác lányokat. - Na jól van, mondom, végigjárom őket. Egy kis kegyes hazugsággal egy hónap múlva mondtam, hogy mindegyik foglalt. Bokodon is voltam, Bácsalmáson is, Garán is. De a szerelem olyan, hogy ha viszonzásra talál, akkor ragad.*

Attól a perctől kezdve, hogy megnősültem, nem lehettem csak bunyevác. A feleség nekem két lányt szült, segítette a karrieremet. Én attól a perctől kezdve kettős identitású vagyok: bunyevác és magyar. [...] Aztán a rokonok megbékéltek.” Mándics Mihály mindkét lányából, *Ibolyából* és *Izabellából* is pedagógus lett; négy unokája és két dédunokája van.

Kulturális, közéleti, honismereti tevékenység

A pedagóguspályán túl hamar elkötelezte magát a kulturális, közéleti szerepvállalás mellett is. „Az ötvenes évekből diákbálokat csináltunk, egy harmonikás felült az asztalra, az almáról egy nótát tudott a zenész, egész este erre táncoltunk. A cél az volt, hogy a szomszéd községekkel ismerkedjünk. Jártam bunyevác bandába, és jártam sváb bandába is. Ezért adta az erőt, a talentumot a Jézuska, hogy le tudjam írni, amit tapasztaltam.” E korai inspiráció révén talált utat a kibontakozó honismereti-helytörténeti mozgalomba: Csávolyon *Honismereti Baráti Kört*, később *Falumuzeumot* hozott létre, és önállóan kutatta a magyarországi bunyevácok történetét. Neki köszönhetően indult a Csávolyi helytörténeti füzetek sorozat, amelynek legtöbb darabját maga írta és szerkesztette. Elévülhetetlen érdemei voltak a *Bajai Bunyevác Tájház* megalapításában (1979) is.

Hosszú élete folyamán összesen 22 könyvet írt; ezek többsége szülőfaluja, illetve a bunyevácok történetével foglalkozik, ezen túl számos tudományos, ismeretterjesztő publikációja jelent meg, 1981-82-ben főmuzeológusként társadalmi munkában megyei helytörténeti felügyelő volt. Írásai magyar, horvát, szerb, német és bunyevác nyelven is megjelentek. Tagja volt az *Országos Honismereti Szövetségnek* (a Bács-Kiskun megyei egyesületnek 1968-1999 között alapító elnöke volt), a *Magyar Néprajzi Társaságnak*, a bajai *Bárdos Ferenc Helyismereti Klubnak* is.

Politikai szerepvállalás

Egy időben politikai szerepet is vállalt: 1950-ben helyi tanácstag lett, 1954–1962 között Csávoly és Felsőszentiván községek megyei tanácstagja, a megyei művelődési bizottság titkára, 1963–1981 között pedig a bajai járás országgyűlési képviselője volt. A magyarországi délszláv szervezetekben is több magas tisztséget betöltött: 1969-től a *Magyarországi Délszlávok Demokratikus Szövetségének* társadalmi elnöke volt, 1973-ban a szövetség főtítkárának választották meg. (Közben 1972-ben több hónapos tanulmányúton volt Jugoszláviában.) A rendszerváltás után helyi önkormányzati képviselői mandátumot is szerzett.

Kitüntetések

Kulturális-közéleti tevékenységét számos magas kitüntetéssel is elismerték; megkapta *Honismereti Aranyérmet*, 80. születésnapja alkalmából 2008-ban *A Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztjét* ítelték meg számára, és büszkén viselte a hön szeretett szülőfalujától kapott *Csávoly Község Diszpolgára* címet is. *„Szakmai szempontból az Apácai Csere János-díjra [vagyok a legbüszkébb], ezt a pedagógusok kis Kossuth-díjának mondják. Egyedüli vagyok a bunyevácok közül az országban kitüntetett néptanító.*

Jelentősége

Dr. Mándics Mihály életművének jelentőségét Frankovics György így méltatta: *„Egyike volt a magyarországi nemzetiségi néprajzi folyóirat elindítójának. Ismert és elismert helytörténész, aki jelen volt az országos honismereti mozgalom kibontakozásánál. A bunyevác-horvátok múltjának, néprajzi hagyományának megismertetése elválaszthatatlanul kötődik nevéhez. Művei nélkül szegényebb lenne a horvát nemzetiség eme csoportja.”*

Ő maga életpályájára visszatekintve ennyit mondott: *„Szerencsésnek tartom magam, hogy az életemben végig azt csináltam, amit szerettem. [...] Megtettem, amit megtehettem.”* És ez nem volt kevés.

